

هنگ

منتدی اقرأ الثقافی
www.iqra.ahlamontada.com

شماره ۱۰۳
شماره ۲۰۰۵

۴۰ عادل زرد

نارده زووه کانی میروو لعیک ل ۲۲

دیانه دیک
له گهل مام عهولا ل ۱۶ و ۱۷

لهم شهنگه دا

گوزانی دایکم ل ۶ و ۷

شیره به فرینه که ی کوردستان ل ۴

گويم لي بووه كه پياويكي زور زاناو ليها توو هاتوو ته ئه
شاره، پيم خوشه ببينم و گفتوگوي له گهل بكه

به لي گه وره هه ر يو به ياني له به رده م
به ريزتان ناماده ده بيت

ماموستا جه ناي پاشا ده يو يت چاوي پيت
بكه ويت و گفتوگوت له گهل بكات، تكايه
به ياني له كو شكي به ريزيان ناماده به

من ناماده م فرماني پاشا جيبه جي
بكه م به مخرجيك بتوانم
به تاقيكرنده وه يه ك جه نايان تاقي
بكه م وه

زانای به ناوبانگ به خيربيت،
تاقيكرنده وه كه ت چيبه و چونه؟

گه وره زاناکه م ئاگاداركرده وه كه به ياني له خزمه ت
جه نابتان ناماده بيت، به لام داواي كرد به ريزتان به
پرسياريك تاقي بكا ته وه،
نايا ريگه ي پي ده دن؟

به لي .. به لي .. من چون له
تاقيكرنده وه ده ترسم!

ئه و گري كو ترانه هيلاكيان كردم،
هه رگيز به من ناكرينه وه، با
بيانده مه به ر شمشيره كه م و
گوريسه كه ش له تله ت بيت

زور سوپاس جه ناي پاشا، من ئه م گوريسه
پر گريه ده خمه به رده م به ريزتان داواشتان
لي ده كه م يه كه يه كه ي گريه كان بكه نه وه

به داخه وه له تاقيكرنده وه كه دا
سه رنه كه وتيت، من داوام ليكردي
به بيركرنده وه ماندوو يون گريه كان
بكه يته وه نه ك به شمشير..
به توندو تيزي گيرو گرفت
چاره سه ر ناكرت

زَمَانُهُ

1.5

شويات

٢٠٥

50

به پرتو بهری نور سین
گولہر حبیب سیامہ نسووری

سەر نووسەر
حەممەد سەلح فەرهادی

خاوهنى ئىمتياز
سامى شۈرش
ۋەزىرى رۇشنىبىرى

پیت چنن و فہرزی رہنگہ کان:

به پرتو بهری هوندهری

ناسۆ خالید

عبدالقادر علی مہر دان

چاپ:

به پرتو به راه تی چاپخانه ی روشنیبری - همولیر
چاپ کردنی بهرگ : چاپخانه ی هزاره تی گشتوگال

Journal of Management Education 30(6)

A children Monthly Magazine

HENG Issued by
The Ministry of Culture - Kurdistan Region

گۆفاری ھەنگ لەسەر سائیتی

www.heng.150m.com

بخونته و

موبایل / ۴۴۹۵۶۰۸

ناونیشان:

کوردستان - ههولیر شهقامی ههله بجه
باله خانهی (کۆشکی نوهر) نهۆمی یه که م
ت/ به داله ۲۱۳۲۹۵۷ - ۲۲۳۲۹۵۸

ت/ به داله ۲۱۳۲۹۵۷ - ۲۲۳۲۹۵۸

بہرگی دووہم: ٹاریان سہرسام

به رگی یہ کہم: عادیل زرار

- دابه گيان که باوکیان ناشنم

چۆلەكەكان بۆي نەگريان؟

بوچی نہ ہاتھ سہر گوری و

په رو با لیان هه لنه وهران؟

- رِوَالَهُ بَاوَكْت

چۆلەكەي دەدايه بهر بهرد

پراوی دهنان

بیچووه کانی ده گرتن و

هیلانہ و مالی تیکدہ دان

چؤلەك

هۆنراوهی:
نهوزاد رهفعت

(له دیوانی شاعیر - پرییه کان همل دهرینه وه - وهرگیراوه) ■

دیارە جووجەلە
زەردە بەتەنیا
لەناو باخچەدا
دەخولیتهوه

دەرفەتییکی باشە
بۆم، بابڕۆم بیهۆم

بەرستی
نێچیریکی چەورو
خۆش و بەلەزەتی

ئەو هاتم پۆلەگیان
مەترسە ناهیلەم
بتخوات

جیک.. جیک..
دایەگیان فریام کەو
پشیلە دەمخوات

دایەگیان سوپاس، تۆ
نەبوایت پشیلە
دەبخواردم

ئای! هەموو لەشم بریندار
بوو و جووجەلە کەشم
لەدەست چوو

جووجەلە کەم بەردە ئەگینا
بەدەنوو ک هەردوو چاوت کوێر
دەکەم

ژماره ١٠٣
شوبات ٢٠٠٥

شیره به فرینه که ی کوردستان

نیگار: دښاد عه لی

نووسینی: په خشان حه مه میرزا

چه ند مندالێکی چاوگهش له سه ر شاخه کانی
(جوودی و که لیخان و هه لگورد) دا یاریان
ده کرد من گلۆر بوومه وه، گلۆر... گلۆر... تا
به رده می مندالانی ئیوه نه وه ستام.
- که واته تو تۆپه له به فری دهستی مندالانی

کوردستانی،

به دیاری بو

ئیمه یان ناردووی.

به لێ نازاد

گیان، هاتووم

به ناوی ئه وانه وه

پیرۆزیایی

نازادیتان لی

بکه م.

هه ر بۆیه نازادی

ژیکه له و وریاش

خیرا گیزه رێک و

ده سته سړیک و

ئالایه کی

کوردستانی

به دیاری

پیشکه ش به

شیره به فرینه که

کرد.

نازاد کوره کوردیک بوو له یه کیک له
گونده کانی قه دپالتی شاخه کانی کوردستانی
خواروودا ده ژیا، به یانییه کیان له خه و هه لستاو
بینی گونده که یان یه ک پارچه تارای سپیی
پۆشیوه، به لام ئه وه ی زیاتر بووه هوی مایه ی

سه رسوړمانی

نازاد ئه وه بوو

شیره به فرینه یه

ک له لاپالتی

چیا که ی

گونده که یاندا

زۆر جوان و

سپیی

وه ستابوو.

نازاد خیرا

لبی چووه پیش

و لیبی پرسى:

- ها

شیره به فرینه له

کوئوه هاتووی؟

شیره به فرینه

گوئی: من سی

تۆپه له به فر

بووم، کاتیک

دوو برای هه تیوی بی
دایک له یه کیک لهو
گوندانه ی کوردستاندا
هه بوون، که ههر له زووه وه
دایک باوکیان مردبوون و
خزمه کانیان گه وره یان
کردبوون، گه وره که یان
ناوی داراو بچوو که که یان
ناوی نازاد بوو.

گوندی (دوو برا)

نووسینی: شهوبو یه حیا خدر
نیگار: لایین دارا

که سه یری کرد وا نازاد په له قاژدی
دهربازوونییته ی، ههر نقوم ده بیټ و دیته
دهره وه هاوارییته ی.

دارا ده ستورد خوی گه یاندی و له
تالوو که مه رگی دهره یناو هینایه وه دهری و
ورده ورده که وته ناو دهره ینان له زگی و
هه ناسه پیدانی نازاد.

که نازاد هاته وه سه رخوو زانی نه گهر برا
دلسوزه که ی نه بووایه ئیستا خنکابوو،
به لینی به دارای برای دا که ئیدی له مه ودوا
هه رگیز له قسه ی دهره نه چیت و به
ناموژگارییه کانی ته وو که سانی له خوی
گه وره زاناتریش بکات. بو به له دوا ییدا
تهو دوو برایه بوونه نمونه ی خو و په وشت و
ناکاری به رزو گونده که شیان به ناوی تهو
دوو برایه وه ناونا به (گوندی دوو برا).

دارا تابلیتی مندالتیکی هیمن و گوپرایه ل و له سه رخوو وریاو
مه ند بوو، به لام نازاد که میک بزوزو لاسارو توندو له سه ر بوو.
دارا هه رچی ده کرد نازادی بو نه ده هاته سه ر راسته ری، هه میشه

ناموژگاری ده کردو له هه له وچه وتی و لاسارییه کانی ده یگتیرایه وه و
به هانایه وه ده هات.

دارا به ده ست نازاده وه وه زاله هاتبوو، هه رچه ندی ده کردو هه وتی
ده دا چاره یه کی بو نه ده دوزرایه وه، تاوای لیته ات دارا به نازاد بلتی
له مه ودوا برای تهو نابتی و برایه تی بی ناکات.

تهم قسه یه کاری له بیرو هوش و میشکی نازاد کرد، که وته
بیرو لیکنده وه له به رچاوگرتنی کاره نابه جییه کانی خوی،
تاروژتیکی گهرمی هاوین له قه راغ گو میکی مه ندو راوه ستاوی
پروواریکدا خو بان پرووت کرده وه تا مه له بکه ن، دارا زور پرنمای
نازادی کرد که نه چیتته قوولایی گو مه که وه، چونکه مه له وانیککی
باش نییه و له وانه یه ماندوو بیټ و خوی پی دهر باز نه کری..
زوری پی نه چوو شلپه شلپی ناوی گو مه که ناوری به دارا دایه وه،

ژماره ۱۰۳
شوبات ۲۰۰۵

گۆرانى دايله

نووسینی: ته لال حه سه ن
و. له عه ره بیه وه:
عه زیز ره شید هه ریری
نیگار: د. قانیعه گه لالی

لێ پارایه وه گهره کی بوو خۆی له چنگی رزگار بکات،
ده پارایه وه پیتی ده گوت: ورچه گیان ئازادم بکه، به زه ییت
پیمدا بیته وه بهیله بچمه نیو بیچوهه کانم و بگه ریمه وه
لانه که ی خۆم.

بیچوهه ورچه که گوتی: ئه ی نازانی من برسیمه، برسی؟!
که رویشک: به لام ورچه خنجیلانه بیچوهه کانی منیش نیستا
برسیانوه چاوه روانی من بچمه وه ئه م گیزه رانه یان بو به رم.
که رویشک که کهوته دلّه پراوکی و تابلینی نیگه ران بوو بوو،
به لام دانی به خۆیدا گرت و نه یه یشت نیگه رانییه که ی به سه ریدا
زال بیت و له به رخویه وه گوتی: هه ی بیچوهه ورچی به د

ره وشت مه رج بی نه هیلم ئه و فیلانیه تو
به سه رمندا زال بن.

که رویشک که ده یزانی بیچوهه ورچه که
کاتی خه وتنییه تی، بویه بیرى له وه کرده وه
که له نامیزتی بگری و شیرى بداتی
تاخه و ی لیده که ویت.

زۆری نه برد بیچوهه ورچ
هه ردوو ده ستی، که له ملی
که رویشک که یدا ئالاندبوون
خاوبوونه وه، به لام هیشتا
نه خه وتبوو، گوتی: ئای که خۆشه،
دایکیشم ریک ئاوا له نامیزتی ده گرتم
و شیرى ده دامی!
که رویشک که له به رخویه وه گوتی:

دیاره تا گۆرانى بو
نه لیم ناخه ویت.
ئیترا ده ستی کرده

چه ند رۆژیک بوو بیچوهه
ورچه که له دارستانه که دا ده گه راو
ده سوو پارایه وه، بی ئه وه ی بو تاکه
چرکه یه کیش دایکی له خه یالیدا
بزر بیت.

رۆژیکیان هینده ماندوو و
شه که ت و برسی بوو،
گه پارایه وه لانه که ی خۆی،
له پر که رویشکیکی بینی
ده سکه گیزه ریکی پتی بوو
یه کسه ر په لاماری داو
ده سته کانی خۆی له ملی
گیرکردن، که رویشک که زۆری

گۆرانی و گوتی: (بیچووه ورچه ئازیزه کهم
بخه وه، خوشه ویسته کهم بخه وه).
بیچووه ورچه که له پیر له ئامیزی
که رویشکه که وه ده رکه وت و به دهنگیکی بهرز
گوتی: ئای خواجه! ئەمەیان هەمان ئەو
گۆرانییه که پیش خه وتتم دایکم بۆی
ده گوتم.
که رویشکه کهش به سه رسامیه وه گوتی
ئه وه به راستیه؟
ئینجا بیچووه ورچه که چوارمه شقی لێی
دانیش و ههردوو چاوی پرپوون له فرمیسک
و گوتی: ئای داده که رویشک گیان، خۆزگه
ده ترانی بۆ ئەم گۆرانییه چەند به په رووشم؟!
له و رۆژه وه دایکم لێ بزر بووه نه گویم
له دهنگی ئەو بووه نه ئەم گۆرانییه شم
بیستووه، خۆزگه جاریکی دیکه ش بۆت
ده گوتمه وه، چونکه بۆن و سۆزی دایکم له تۆدا
به دی ده کهم.
که رویشکه که سه یریکی بیچووه
ورچه که ی کرده وه
به دهنگیکی نزم دهستی
به گۆرانییه که کرده وه:
(بیچووه ورچه ئازیزه کهم
بخه وه.. بخه وه
خوشه ویسته کهم بخه وه).
بیچووه ورچه که
چاوه کانی لیک نان و خه
بردییه وه، له بهر خوشیه وه
نهرم نهرم ده یگوت: ده توخوا دایه

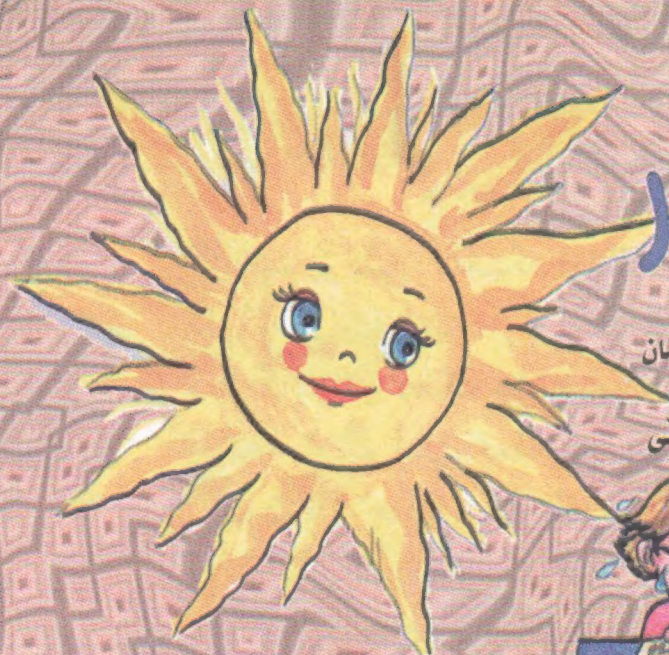

وه فاداری بیچووه
ورچه که ی
بیرکه وته وه،
که رۆژی پیشتر
شیری دابویه وه
گۆرانی بۆ گوتبوو.

نهرم نهرم ده یگوت: ده توخوا دایه

خۆر

نا: ناهير عوسمان
نيگار:
په خشان كه لالی

خۆر له تهنیکی خری زه به لاهی گرگرتوو
پیکهاتوو و بارستاییه که ی نزیکه ی ٩٩٫٨٦٪ ی
تیکرای بارستایی کۆمه له ی خۆر پیک دههیتن.
پله ی گهرمی خۆر به پیتی قوولاییه که ی دهگۆپیت،
پله ی گهرما له سهر رووی دهره وه ی نزیکه ی
(٦٠٠٠) پله ی سه دی دهپیت، به لام پله ی گهرمای
ناوه وه ی دهگاته (٢٠) ملیۆن پله.
به رزی خۆر دهگاته دهیان ههزار کیلۆمهترو
هه میسه و به بهرده وامی گرگی گهره دهره کات،
زۆرجار ئهم گر له شتیه ی ره شه بایه کی کوشنده و
به هیز له سهر هه ندیک له به شه کانی رووی خۆردا
دهره که وئ، ئه و گهرماییه ی که له خۆر دهره چیت و
روو له بۆشایی دهره وه ی دهکات که لیک زۆره،
چونکه ته نیا دوو بهش له ملیۆنیک بهشی ئه و
گهرماییه دهگاته زهوی و ئه و به شه زۆر که مهش
به سه بۆ ئه وه ی دانیشتوانی سهر رووی زهوی
له سایهیدا به ده وینه وه به هۆیه وه ژیان له سهر زه ویدا
پیه نه سهر.

چهند زانباریه ک له باره ی مانگه وه

و. له عهره پیه وه: سروه مسته فا مهحموود
نیگار: ههزار سه لاج

* چپای و له سهر رووی
مانگ ههیه که به رزییه که ی
دهگاته ههزاران مهتر،
به رزترینیشیان چپای
(دارقیل) ه که دهگاته
(٧٦٠٠) مهتر

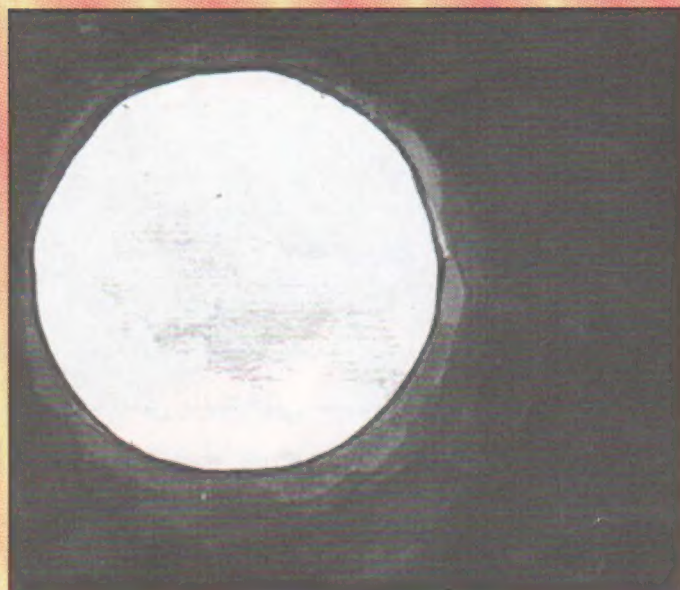
* ئه گهر له سهر رووی
زه وپیه وه ته ماشای مانگ
بکهین، ده بینین شوینه
شاخاوییه کان رووناک دیارن،
چونکه تیشکی خۆریان
به رده که ویت، به لام شوینه
نزمه کان به تاریکی دهره که ون.

* ته نیا یه ک رووی مانگ
له ئیمه وه دیاره، ئه ویش له بهر
ئه وه ی که خیرایی

*

حهههه هوشیار

بیرۆکه و نیگار: ئیبراهیم ساری
ئا: که ژال عهبدو لجه بار

خولخواردنه وهی مانگ به دهوری خویدا
یه کسانه به خیرایی خولخواردنه وهی
مانگ به دهوری زه ویدا، ئه مهش وای
کردوه ته نیا یهک لا یان نیوهی مانگ
به رانبهر زهوی بیت. بهو نیوهیهش که
به رانبهر زهوی نییه دهگوتریت (پرووی
شاراوهی مانگ).

* ئه و بهردانهی که زاناکان له سهر
پرووی مانگ بو لیکۆلینه وه
دهیانیهینه وه، له ناو کیسهی پلاستیکی
پاکژکراو داده نرین و دهخرینه سندووقی
تاییه تییه وه، تا له سهر زهوی
لیکۆلینه وه یان له باره وه ئه نجام بدریت.

* سهر پرووی مانگ هیچ
شوینه واریکی ئاوی تیدانییه.

پیرگرتن تههیا به بالای مروقدیا نههیراوه

و. لهعه ره بیهوده: د. نازاد مستهفا مهحموود
نیگار: صالح مههدی

براده ریکم رووداویکی بو گیترا مهوه که له یه کیک له باخچه گشتیه کانی قیه نای پایته ختی نه مسادا به سه ری هاتبوو، گوتی: باخچه که وا دهاته به رچاوان و دکو بلایی خانویه کی تایه تیی کوتران بیت و ناسین و ته بایی و که وی بوونیان به ناشکرا پیوه دیاربوو.

دهمدیتن دهفرین و به سه رشانی گه لیک که سه وه، که دهستیان بو دریتز کردبوون و له پیان پر دان بوو، دهنیشتنه وه و دهنوکیان له دانه که ددها، نه و دانهش فروشیاری گه رۆک هه ر له ناو باخچه که به خه لکه که یان ده فروشت.

منیش چاوم له وان کردو دهستم دریتز کردو دیتن چه ند کوتریک به سه ر شانه وه هه لنیشتنه وه و پرپیان دایه له پی دهستم بو دان، به لام زوری نه برد به دلشکاوی هه لگه رانه وه و فرین و لیم دوور که وتنه وه، چونکه له پم به تال بوو له دان و منیش به مه بهستی گالته پیکردن و امکرد به دیمه نی کوتره توورده دلشکاوه کان دلخوش بووم و هینده ی پینه چوو

گورگ گیانله به ریکی به هیژو چوست و چالاکی، لهشی ریک و په له کانی به هیژن، لهشی به تووک داپوشراوه، پاریزگاریی دهکات له سه رما.

گورگ گیانله به ریکی گوشتخورو شیردهره، له توخمی سه گه و له شپوه شدا له و ده چیت، فاچه کانی به هیژن و به نینۆکی ردهق و تیز کوتاییان دیت که له رویشتندا یارمه تیی ده دات. گورگ به کۆمه ل و به تاک ده ژین، له کلتی برسییه تیدا له شپوه ی کۆمه ل (گه له گورگ) هیرش ده به نه سه ر کوندو ئاواپی و هه ر مه رو مالا تیکیان ده سکه ویت ملی ده شکین و ده بخۆن.

گورگ

ئا: هه وراز تاهیر
نیگار: عه لی ده رویش

به پيکه نينه و د تيم ته قاند، به لام يه کيک له وانه ي له و ناو د
لېم نزيک بوون به شدار بي پيکه نينه که ي نه کردم.
چند خوله کيکي نه برد يه کيک له پياواني پوليس هات و
کارت يکي له ده فته ريکي نيو ده ستي پر کرده و د لېم نزيک
که و ته و د هاته به رده م و ده ستي به گفتوگو کرد له گه لدا و
گوتی: گه وره و وا دياره تو بيانيت، ئيمه له و ولا ته دا ر قمان
له در و کردن ده بيه و د گه رچی بو گالته ش بيت، هه روه ها
ر قمان له هه ل خه له تان دن ده بيه و د نه گه رچی له گه ل
گيانله به ريش بيت، نه م کو ترانه ش له نه ميني و د لسوزي و
راستي راهاتوون و خدوويان به خه لکه که گرتووه، ئيمه ش
نامانه و ي پروايان پيمان نه مي تي و له ده ست دريچن و نه م
باخچه يه به جي به نيلن بويه سيسته مه کاني نه م باخچه يه، که
ده بيني له ملا و د هه لو اسرا و د، برياري سزاداني هه ر که سيک
ده دات که ره فتاري له شي و د ره فتاري جه نابتان بيت له گه ل
کو تره کاند.

به مجوره له کاتيکدا پوليسه که کوتايي به نوو سيني کارته که
هينا، دوانه که شي له گه لدا دوايي پي هينا، کارته که ي
داده ستم که سه یرم کرد به گو يردی وی پي بژاردن (غرامه) يک
بوو که به پي سيسته مه کاني باخچه ده بو وايه بيدم.

سرچاوه: کوڅاري (العربي الصغير) باشکوي کوڅاري (العربي) ژماره (۱۸۱) سالي ۱۹۷۵.

کورگ له ولاتي
ئيمه ها زوره، زور
که س راويان
ده که ن و
ده با نکوژن،
چونکه
گيانله به ريکي
زيان به خشه

ژماره ۱۰۳
شوبات ۲۰۰۵

لاواندنه وهی دایک بو کۆریه شیرینه کهی له هۆنراوهی فۆلکلۆری کوردیدا (۴)

ئا: عهبدوڵلا فهتاح نیکار: دارا محهمهد عهلی

• ددان هاتن

که مندال بو یه که مجار دوو ددانی له پێشه وه
دیت، دایکی به سۆزی تایبهتی خۆیه وه دهلتی:

ددان هاتن دوو و سێ
نانی بری له کاسی
دایکی دهلتی قهده کسهی
باوکی دهلتی مهترسی

• دایک پۆژی

دایک پۆژی چهندین جار خۆی به قوریانی
منداله کهی دهکات، ههروهک لهم چهند
هۆنراوهیه دا پهنگ ددهنده وه:

قوریانت بم، قوریانت بم
وهکو شاهان دیوانت بم
یان: له بهرت بمرم له بهرکی
له بهر تاقانهی دایکی
یان: قوریانت بم چاو شه هینه
دهسکی خه نهجهرت قهزۆینه
به گوشتی خۆت بم دوینه
یان: چهوتت بێ به قوریان
چواری پیرو سێی جوان
له جووله کهو له دیان
یان: به قوریانت بم، به قوریانه وه
به گه وره گه وره ی ئاغا کانه وه
به کێخواو مه لای پشه دربیانه وه

ماڼه و انځک
شور و
ماڅنګی
خوښی و
بزمیکه و
منځ و نښکی
په دله ری
شاه پور

ناماده کړدنی:
مجهده کهریم نانهوا
نیکار: صالح مههدی

بڼه هلسا چوو نهو ماسته ی بهینی
جامیلکه کهوه مابووه بهله پی دهستی هموی
لهلمووزی بزنی هاورپی هلسوی، پاشان سرکهو ته
بان بنه دارپکی بهرزو خوی مات کرد.
باخهوان کاتی پشوودان و نانخواردن دهستی
لهکار هلگرت و بولای سارداوه که روښت، بینی
ماسته که خوراه، چای گپرا که سینک لهو ناوه
دیارنه بوو، سهری لهم کاره سوپما.
مهیمونه که لهسر بنه داره که به و یقه و یق و
هله بهزو دابهز باخهوانی ناگادار کرده ووه تپی
که یاند که بزنی ماسته که ی خواردووه.. باخهوان
ته ماشای بزنه که ی کرد بینی لمووزی له ماست
وهر دراوه، زور تووړه بوو و چای تاریک داهات،
شوړه دارپکی هلگرتووه که و ته گیانی بزنه
بهسته زمانه که، هرچند شووړی لیده دا بزنی
بهسته زمان زگی ده که یانده نهرزو قاره قاری
روژه رپیته که ده روښت بهلام بی هووده بوو کهس
نه بوو فریای بکه ویت.

کچیکي جوان و قشتیلانهش هه بوو ناوی (مه رزیه) بوو..
روژتیکیان مه رزیه خان له ده مهده می چیشته نگاودا نوردو ویهک
نان و جامیلکه یهک ماستی بو باوکی هیتابوو و له بهردهم
سارداوه که دایناوو.

مهیمون چای به ماست کهوت نهوس گرتی و لیکاو به
لالغاوهیدا چوراوگهی بهست، خوی پی نه گیراو چوو هه تا تیربوو
ماستی خوارد، پاشان ترسی باخهوانی که و ته دل، کوتی:
ئیستا بزانی من ماسته کهم خواردووه دارکاریم دهکات.

سكالای ژید

هؤنراوهی: محمهد سه عید زهنگه نه
نیگار: ناریان عهید و خالیق سه رسام

سكالای شهنګ و ناسک
سكالای بیچووه ئاسک
سكالای گولی چواله
هیشتا زاروکی ماله
ئهم گلووکه هه ناره
ته مهنی پینج به هاره
بالای سی بست و نیوه
پرچی قهت نه بریوه
چاوی وهک تری ره شه
روومه تی جوان و گه شه
زاری خونچیلانه یه
که پووی خنجیلانه یه
قه دی شلک و باریکه
شه کره سیوه و فهریکه
ژیکه له یه خوین گهرمه
له هاتوچو یا نه رمه
رووی پروونه وهک ئاوینه
هموو گیانی خاوینه

پشیلە

هۆنراوهی: په‌یووله - بۆکان
نیگار: دلشاد عه‌لی

پشه پشه پشیلە
چاو جوان و زه‌ردیلە
له‌ناو مال و کۆلانا
له‌سه‌ر بان و دالانا
هه‌رده‌م ملۆمۆیه‌تی
بیری زگی خۆبه‌تی
ده‌ستی که‌وی تۆزقالی
گۆشتی مریشکی مالی
یان له‌ گۆشه‌و که‌ناری
بدزی جوو جک به‌جاری
یان به‌چینه‌ سه‌ر جه‌وزان
ده‌رینی ماسیی جوان جوان
یان له‌ که‌لین و قوژین
برفینی مشکی خرین
ئه‌ی پشیلە‌ی موو به‌له‌ک
ده‌ست هه‌لگه‌ له‌ که‌له‌ک
ئه‌ی تالانچی بی سیفەت
هیچی تر مه‌به‌ چاوبه‌ست

ئه‌م چووزه‌ره‌ ریتواسه
گه‌ر پیت خۆشه‌ بیناسه
خشته‌ی لیکدان سه‌رپاکی
له‌به‌رییه‌تی به‌چاکی
شیعری پاراوی کوردی
بۆت ده‌خوینی به‌وردی
مه‌ته‌لێش داده‌هیینی
چیرۆک هه‌ر جوان ده‌خوینی
له‌ شت زۆر راده‌میینی
له‌ قسه‌ دانا میینی
له‌ وینه‌و نیگارکێشان
له‌ نوکته‌و شت هه‌له‌یتان
بلیمه‌ته‌ بلیمه‌ت
بلیمه‌تی به‌هیمه‌ت
لای خه‌لکی زۆر په‌سنده
جار جار پیتی ده‌لێن خه‌نده
ئه‌م چرۆ ئیسک سووکه
له‌ ئازادیی (که‌رکووک) ه

مامۆستا سەلاح محەممەد يەكئىكە لەو دەنگە
ديارانەى كە بەسىماي (مام عەولا) بواری هونەرى
مندالانى جوانترو دەولەمەندتر کردووہ..
لەبەسەركردنەوہى ئەمجارەى گۆڤارى (هەنگ)دا
چۆلەكە ئاسا فرین و لە سووچىكى سەندىكاي
هونەرمەنداندا (هەنگ) باوەشى بە مام عەولادا
کردو لەنزىكەوہ لىتى پرسى:

دیمانەيەك لەگەڵ هونەرمەند سەلاح محەممەد

ئا: ئاسوودە عەبدوللازادە
پەيامنیری گۆڤارى هەنگ

پ ۱: مندال چۆن پێناسە دەکەیت؟
و: مندال ئەو رۆح سووکە خنجیلانەيە كە هەموو
مرۆڤئىك لەبەرانبەرىدا چۆك دادەداو خوشەويستى و
سۆزو هەستى دەجوولێنى.
پ ۲: باشە مندالييه تىي مام عەولا چۆن بوو؟
و: مندالييه تىي مام عەولا زۆر چەتوون و دژوار بوو،
لەبىرم دى قوتايى سەرەتايى بووم، هاوین بوو پىلاوم
لەپیدا نەبوو، يارىگەو باخچەى گشتى و ئامىرى
يارىکردن بۆ مندالان هەر نەبوو، تەلەفزیۆن و گۆڤارو
رۆژنامەى مندالانمان بەچاو نەدەبینى، يارىگەمان كۆلان و
پەنادیواران بوو، زۆر جارىش شەوانە بە يارییە
كوردەوارییەكان شەومان بەرى دەکرد، هەژاریمان زۆر پێتو
دیاربوو، لەشارەكەماندا تەنیا يەك قوتابخانەى
سەرەتايى هەبوو، دوایى كرا بەدووان.

پ ۳: كەى و بۆچى دنیای مندالانت هەلپژارد؟
و: زۆر جار لەدەزگاكانى راگەياندندا بەرگوتم دەكەوت
و لەگۆڤارو رۆژنامەكاندا دەكەوتە بەرچاوم كە لەبواری
هونەرەوہ هیچ بۆ مندالى كورد نەكراوە، منبش بەئەركم
زانى روو لەو جیهانە پاك و بىگەردە بكەم و بەپىتى
توانا خزمەتێك پێشكەش بەمندالى كورد بكەم.
پ ۴: یادگارییە شیرین و تالەكانت لەگەڵ مندالاندا
چین؟

واى بۆ دەچم هەموو
مندالىك مام عەولای
خۆشەوێ

و: له وته ی چوومه ته نیتو دنیای مندا لانه وه هیچ یادگار ییه کی تالم له گهل مندا لاندای نییه، هه موو یادگار ییه کانم خوشن و خوم وای بۆ ده چم هه موو مندا لیک مام عدولای خوشده وئ.

پ: ۵: کلیپی (دیوهره) چ کاریگه ریه کی له بهر وه پیتشبردنی هونه ری گۆرانی و موسیقای مندا لاندای هه بوو له کوردستاندا؟

و: کلیپی (دیوهره) یاده وه ریه کی مندا لیک خومه که به چاوی خوم دیوهره م دیبوو... دی به دی ده گه راو شیرینی به سه ر مندا لاندای ده به خشییه وه. کاریگه ریشی له سه ر هونه ری مندا لان؛ نه وه ده بی هونه رمه ندان و جه ماوه رو مندا لان خویان هه لی به سه نگیئن.

پ: ۶: نایا فۆلکلۆری کوردی سه رچاوه ی ته قینه وه ی کانیه ی هونه ری به ریزتان نییه؟

و: لای من که لتووری نه ته وه که مان زۆر گرنگه و بایه خیشی پئ ده دم، زۆربه ی کلیپه کانم یارییه کورده وارییه کان و فۆلکلۆره په سه نه کان. داواش ده که م هه رکه سیکی یارییه کی کورده واری یان گۆرانییه کی تاییه ت به مندا لان ده زانی بۆم په وانه بکات تا بتوانم به شیوازیکی جوان زیندووی بکه مه وه و پیتشکه شی مندا لانی کوردی بکه م.

پ: ۷: به ره می داهاتووی مام عدولا بۆ مندا لانی کوردستان چییه؟
و: چهند به ره مه میکی تازه م ناماده یه بۆ تۆمارکردن، هه ندیکیشیان ئاوازه که یان ته واره به لام کاریان ماوه، په نا به خوا گشتیان به نه نجام ده گه یه نم.

پ: ۸: دوا وته ی مام عدولا چییه؟

هیقیدارم گۆقاری (هه نگ) و گشت گۆقاره کانی دیکه ی تاییه ت به مندا لان له گه شه کردن دابن بۆ خزمه تی مندا لی کورد، گله ییه کی بچووکیشم له گۆقاره که تان هه یه نه گه ر لیم وه ر بگرن، به ر له چهند سالیکی

هه لبه ستیکم پیتشکه ش به گۆقاره که تان کرد به ناوی (مامۆستا)، به لام به داخه وه لیژنه ی

هه لسه نگاندن له سه ر یان نووسیبوو نه م شیعه ر مندا لانه نییه و به که لکی بلاوکردنه وه نایه ت،

راسته من هۆزانتان نیم، به لام جار جاره شیعه ر بۆ مندا لان ده نووسم، بۆیه بریارم دا ئاوازی بۆ

دابنیم و بیکه م به کلیپ و بلاوی بکه مه وه، هه ر واشم کرد، سیناریۆ به کم بۆ نووسی و له T.v

کوردستانی که نالی ئاسمانیدا تۆمارم کرد، جار جاره په خش ده کريت.

دوا جار تکا له هه موو ده زگا و ریکخراوه کانی ناو هه ریمی کوردستان ده که م که مندا ل پشتگویی نه خه ن و گرنگییان پئ یه دن.

سیر

له سه رچاوه میژووییه کاندایا هاتوو که له سه رده می
فیرعه ونییه کاندایا سیر وهک خۆراک ده درایه ئه و کرێکارانه ی
که قووچهک (هه رهم) هکانی میسریان دروست ده کرد، بۆ
ئه وه ی وزه بیه خشیته له شیان بۆ ئه نجامدانی ئه و کاره
که وره یه .

نا: ژاله سه باح جه ییب
نیگار: دارا محهمهد عه لی

ئیسیتاش سیر پرووه کیتی باوه ،
به کالی و به کولای ده خوریت و
بۆ له شی مروف زور به سووده ،
چونکه زور کانه ی گرنگی وهک
ناسن و فوسفورو خوی و چه وری
و ترشی تی دایه . جگه له وهش
سیر بۆ چاره سه رکردنی چه ندین
نه خوشی به سووده ، وهک
کوخه وه له لامهت و
نازاره کانی قورگ . هه روه ها
سیر له پیشه سازی جو ره ها
داووده رمانیش به کار
ده هیتریت .

بۆچی که نغهر گیرفانی هه یه ؟

که نغهری میبینه گیرفانی له ژیره وه ی سینه یدا هه یه
تا کو به چکه که ی تی دا هه لبریت، چونکه بیچووی تازه
له دایکبوی ئه م گیانه به ره پیچه وانه ی هه موو
بیچوویه کی تره ، بی تواناو بی جو له و پرووت و
قووته و ناتوانیت له هیچ شوینیکدا بژی و بمینیتته وه
جگه له و گیرفانه نه بیت که شوینیکی خوش و ئارامه

نا: م. ئاکۆ عه بدوللا
نیگار: سالج مه هدی

منداله خوښه ويسته كان:

رادیو یه کیکه له هوبه کانی راگه یاندن و پوژانه
خه لکیکی زور گوئی لی ده گرن و به گورانی و
هه وال و دهنگویاس و بهرنامه

خوښه کانی ناشنا ده بن.

نهو نامیره یو یه که مین جار له لایه ن
زانای نه لمانی (مارکونی) یه وه دروست
کراوه. نهو نامیره به شپوه یه کی ناسان
ده گوازیته وهو خه لک ده توان له هه موو
شوینیکدا سوودی لی وه رېگرن.

تازیزه کان:

نیوهی خنجیلاته و نیسک سووک ده توان
له ریگهی نهو نامیره زانستییه پیشکه و توده وه
گوی له بهرنامه کانی مندالان بگرن بوئه وهی
زانیاری به سوودی لی فیرېن، چونکه به
گوینگرتن له رادیو ناسوی بیرتان فراوان ده بییت و
پوژانه زانیاری تازه فیر ده بن، به لام به مەرچییک وانه کانی
خویندنتان فەراموش نه که ن.

نا: محهمهد سه عید کورده
نیگار: دلشاد عه لی

بوئی. به مجوره تا ماوهی
(٦) مانگ تییدا
ده گوزه رینیت و گه شه
ده کات. نه وسا له دایکییه وه
فیری بازدان و پویشتن
ده بییت.

سەرچاوه: بنک المعلومات للاطفال - دار
الفکر للنشر والتوزیع - عمان جزء ٢٣.

مندالان و وهرزی شانۆ

ئا ئاسۆده عەبدوللازە
پەنەنلری گۆڤاری هەنگ

لەم ماوهیەدا بەرپۆهەرایەتی چالاکیی قوتابخانەکان لەبەرپۆهەرایەتی گشتیی پەرۆهردەیی هەولێر وەرزیکی شانۆیی لە هۆلی بەرپۆهەرایەتی چالاکیی قوتابخانەکان سازدا کە بۆ ماوهی دوو رۆژ بەردەوام بوو و تێیدا چەند شانۆگەرییەک نمایش کرا.

ئێمە وەکو گۆڤاری (هەنگ) لە هۆلی چالاکییەکاندا ئامادەبووین و لەگەڵ بەشداربووانی شانۆگەرییەکان کەوتینە گفتوگۆ.

سەرەتا مامۆستا کرمانج مستەفا ئامادەکارو دەرھێنەری شانۆگەریی (برادەر) گوتی: شانۆی برادەر باسی دوو برادەر دەکات کە لەکاتی تەنگانەدا یەکتەر لەیاد ناکەن و لەقسەیی دایک و باوکیان دەرناچن و کاروباری رۆژانەیان بە بەرنامە بەرپۆه دەبن. قوتابی ئازاد فەیسەل پۆلی چوارەمی سەرەتایی گوتی: من وەک ئەکتەر لەشانۆگەریی (برادەر)دا هەستم بەخۆشی کرد، بەتایبەتی کە خۆم لەنیو ئەو هەموو مندالانەدا دۆزییەو.

هاوڕێتان ئەگرین پەشید گوتی: وەکو کچە کوردییکی بچکۆلە توانیم لە شانۆگەریی (برادەر)دا رۆلی دایک ببینم و پێم خۆشە لە داھاتوودا بێمە دایکیکی میھرەبان و خۆشەویست.

مامۆستا سەردار عومەر لە دەوری (کوکۆ) لەشانۆی بووکەلەدا گوتی: کارکردن لەگەڵ مندالاندا هەست کردنە بەمندالی بوون و بۆ خۆشت مندال دەبییەو.

سهره خۆم هه بیته و ئالاشم
له هه موو جیهاندا
بشه کیته وه.
دو اجاریه که یه که یه
ئه کته ره کان ئالای
کوردستانیان ماچ کرد.
له کاتی گه رانه وه شماندا
مندالیکه ژیکه لانه
هاته لامان و گوته: هه ز
ده که م قسه بو (ههنگ)
خۆشه ویست بکه م، چونکه
له لام زۆر جوانه. ئه و
منداله ش ناوی
(ئاراخان) بوو.

تریفه نه ریمان قوتابی پۆلی چواره م له قوتابخانه ی
وه فایه تی که لاه گوته:

من خۆش حالم که توانیم وه کو مندالیک به شداری
له شانۆگه ریه (خه ونه کانم) بکه م.

پێزان عه بدوله جید قوتابی پۆلی چواره می سه ره تایه
له قوتابخانه ی وه فایه گوته: زۆر سوپاسی مامۆستا
نه وزادی حاجی شووشه ده که م که زۆر یارمه تیه داین و
له م شانۆگه ریه دا فیری ئه وه بووین چۆن ئالاه
قوتابخانه و خۆبندمان خۆش بوو.

مامۆستا نه وزادی حاجی شووشه وه کو نووسه رو
ده ره یه نه ری شانۆگه ریه (خه ونه کانم) گوته: ئیمه به هوو
هونه ره ده توانین خۆمان به جیهان بناسین.

شایانی باسه قوتابییان له شانۆگه ریه (خه ونه کانم) دا
هه ربه که یان باسی خه ونه کانیه خۆیان ده که ن، دانا که
یه کی که له ئه کته ره که یه ئه و شانۆگه ریه، ده لای: من ئه و
خه ونه م دیته دی.

منداله کان ده لای: کام خه ون؟
دانا ده لای: ئه و خه ونه ی رۆژیک له رۆژان ولاتیکی

ژماره ۱۰۳
شوبات ۱۰۰۵

ئا: لهفۆلكۆرهوه: عهباس سلیمان سمایل
نیکار: دلشاد عهلی

ناره زوو و هه کانی میرووله یه ک

پوژتیک له پوژان میرووله یه ک له کاتی کۆکردنهوهی دهنگه جۆبان، گۆسکه یه کی پر له ههنگوینی بیانی که له سههر بهردیکی بلند دانرابوو. میرووله که لیکاو له دهه مییه وه هاته خواره وه نهیتوانی بیگاتی.. هه رچه ند هه وڵی دا بی سوود بوو، ناچار بوو هه ر یه کییک به ویدا بهاتایه پیتی دهگوت: ئه وهی له سههر ئه و گۆسکه ههنگوینه م دابنی، دهنگه جۆبه کی دهدهمی.

میرووله که ی گه یانده سههر گۆسکه ههنگوینه که، ئه ویش زۆر سوپاسی مهگه زه که ی کردو زۆر دلخۆش بوو، که وستی ههنگوینه که بخوات که و ته ناوی و ههنگوینه که دهست و پیتی گرت، ئه ویش هه رچه ند تهکانی دا خۆی،

نهیتوانی خۆی پزگار بکات، ئه مجاره به ناچاری هاواری کرد: ئه وهی له م ههنگوینه پزگارم بکات، دوو دهنگه جۆی دهدهمی! کاتییک میرووله ی بالدار له گه شته که ی گه راپه وه و

میرووله که ی به مجۆره بیانی دلی پی سووتاو پزگاری کردو پیتی گوت: بهخت زۆر باش بوو که زوو گه راپه وه، جاریکی دیکه بهرله وهی تووشی گرفت بییت گوی له ئامۆزگاری بگهرو یارمه تیی مهگه زیشت نهویتی.

کاتییک میرووله یه کی بالدار به ویدا تیپه ری و گویی له دهنگی میرووله که بوو پیتی گوت: ئه گه ر بچیته سههر ئه م گۆسکه یه زهنگه سووره دهتخوات. میرووله که گوتی: له زهنگه سووره ناترسم. میرووله بالداره که

گوتی: دهترسم له ههنگوین گیر بخۆی و نهتوانی خۆت پزگار بکهیت.

میرووله: ئه گه ر ههنگوین دهست و پیتی بگرتایه، ئه واههس بهدوای ههنگویندا نه دهگهرا. میرووله ی بالدار: تو نازانی، ئه گه ر بهگویی من ده که ی وازی لی بیتنه، وامن بهجیت دیتلم و باش بزانه من خاوهن ئهزمونم.

میرووله که دووباره دهستی به هاوارو تکا کردن کرده وه، ئه مجاره مهگه زییک به ویدا تیپه ری و

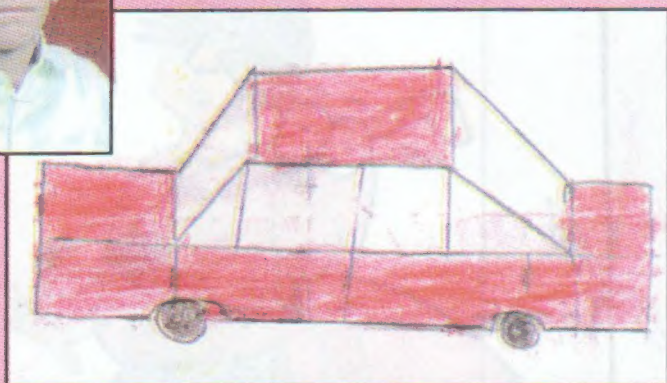
دلشاد عهلی 2004

به ره می نارینان

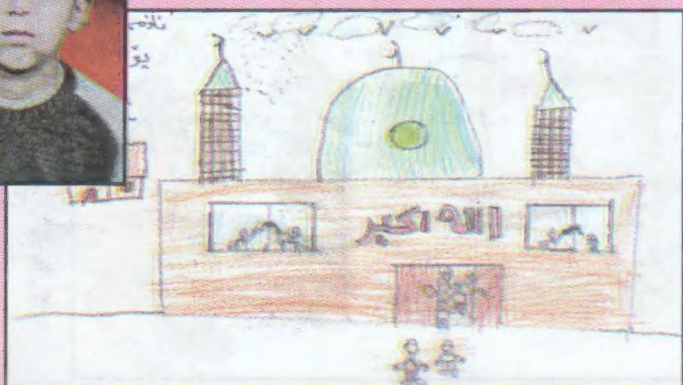
زیار دیار بهرنجی
پۆلی یه که می سهره تایی
قوتابخانه ی (دلی کوردستان) ههولیر

نازه دلشاد محیه دین
پۆلی شه شه می سهره تایی

مهمه د دلشاد محیه دین
پۆلی چواره می سهره تایی

هۆنراوه ی: شاکار جۆشان مه جید
ته مه ن: ۱۱ سال
نیگار: په خشان گه لالی

چه تر

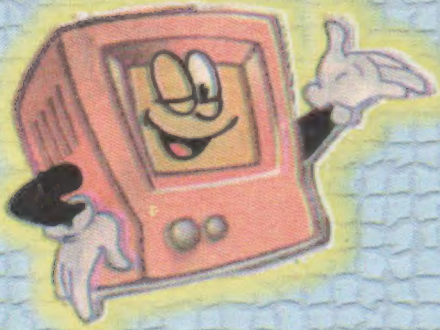
ئه ی چه تره که ی له بهر باران
من هه ر تۆم ویست له پێگا و بان

ئه ی چه تر تۆ خوشه ویستی
بۆ وه رزی زستان پیتوبستی

ئه تۆی هه رده م له بهر باران
تا که هاو پیتی وه رزی زستان

خوشه ویستی له ناو مالان
لای گه وه رکان تا مندا لان

کاتینکی خوش

۲۶

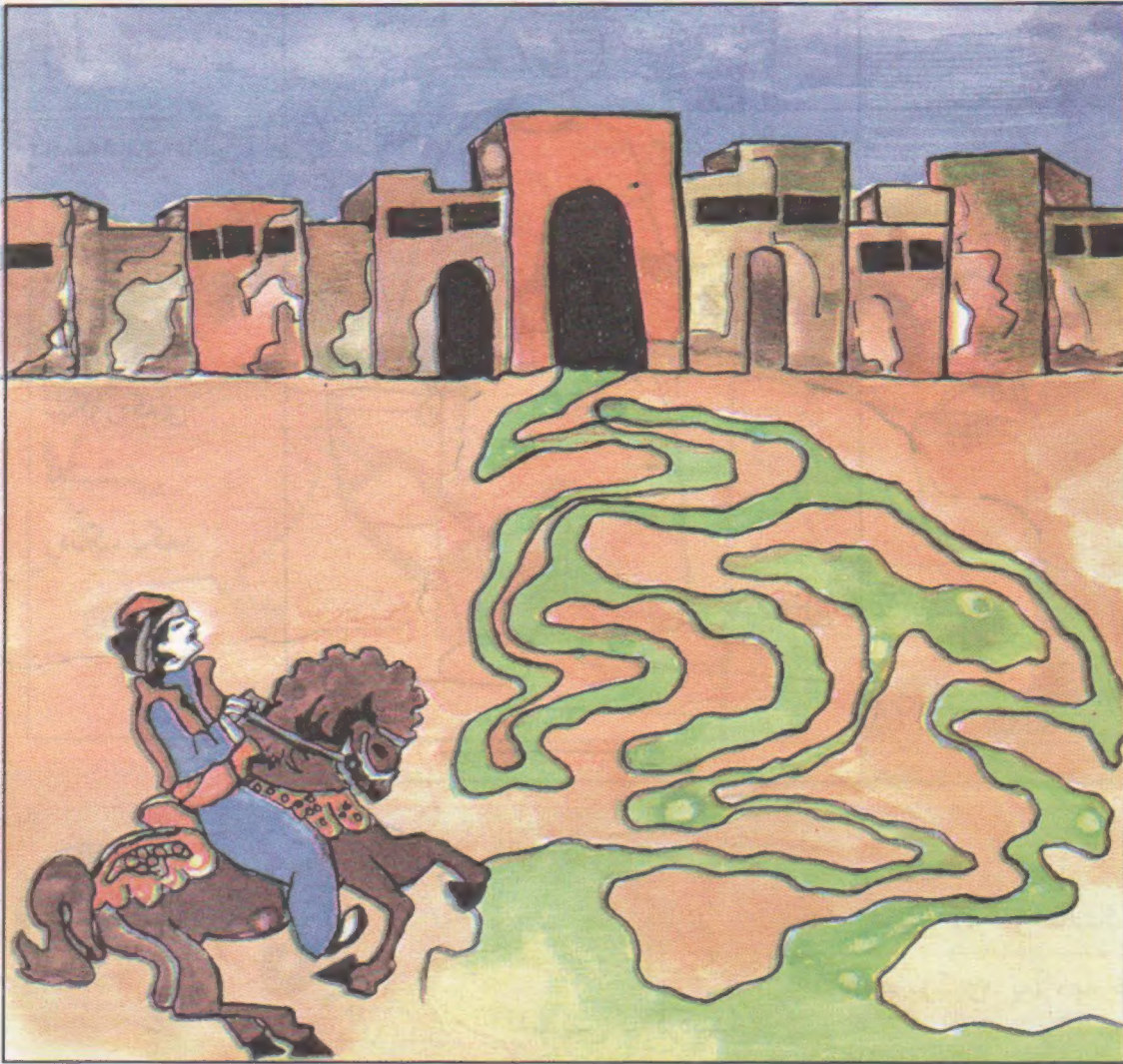
ژماره ۱۰۳
شوبات ۲۰۰۵

ئا: هاله سه لاج عه لی

رینگه نیشاندان

ئوروستگر دنی وینکی
که له شیر له کانی نان
خوار دینا

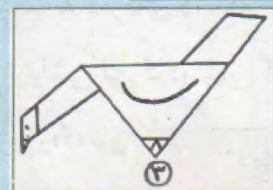
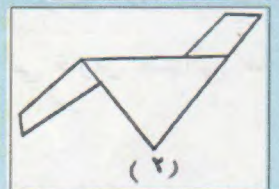
رینگه بهم سوار نه سپه نیشان بده بو ئه وهی بگاته ده رگای ماله وهیان.

و. له فارسییه وه:
هو دا جه لاله دین

- ۱- سه ره تا سینگوشه یه کی
سه ره و ژیری هه رسی لا
یه کسان بکیشه وه کو
وینه ی ژماره (۱).
- ۲- پاشان به پیتی ریزی
ژماره ی وینه کان
هه نگاوه کانی تر ته و او
بکه.
- ۳- دوا ی ته و او بوون به
جوانی وینه که رهنگ بکه.

سه رچاوه: کتیبی (خود آموز)
طراحی مهگل (نوسینی عباس
دهقانان.

ئا: تارا

میوه یه ک و پیته کان

میوه یه کی به تام و سوو دمه نده له (۷) پیت پیکه اتووه:

پیتی ۱ + ۶ + ۲ = سالی رابردوو.

پیتی ۳ + ۶ + ۷ = پیچه وانه ی شیرین.

پیتی ۵ + ۴ + ۷ + ۶ = شوینه واریکی شاری هه ولیره

پیتی ۵ + ۶ + ۱ = خواردنی تیدا ده خوریت.

پیتی ۱ + ۳ + ۲ = زیاتر.

ئه م میوه یه چییه ؟

شیکار:

۴۴۴